

AZ OTTHONMUNKA.

Írta: FERENCZI IMRE. (Befejzés.)

Komoly érvet voltaképpen csak van der Borght hoz fel e rendszabály ellen.¹ A bérminimumok kötelező fizetése az ő nézete szerint arra szorítaná a munkáltatókat, hogy a megrendeléseket saját műhelyeikben, munkakimélő-gépek és bár jobban fizetett, de kevesebb munkás igénybevételével végeztessék el. Feltevése szerint ezáltal az otthonmunkások egy jelentékeny része elvesztené kenyerét. Ez a feltevés annyiban alapos, hogy megszüntetné sok ezer, rendszerint a vidékről bevándorolt alkalmi munkásnak azt a piszkos versenyét, amely az állandó otthonmunkások munkaviszonyait veszélyezteti. Nos, az angolok már kimutatták, hogy e munkások nem tudván még a legpörbébb létminimumot sem megkeresni, részben ma is a szegénygondozásnak esnek terhére. Vegyék tehát igénybe teljesen azt, de ne legyen módjukban egész iparágak technikai haladását feltartóztatni, munkásainak életmódját aláásni és termelvényeinek minőségét meghosszabbítani. Különböztetve a bérszabályozás emez állítólag veszedelmes következményei már nagy mértékben beállanak az otthonmunkások fentjelzett minimális és van der Borghttól is helyeselt szanalása folytán, ha azt becsületesen viszik keresztül.² Másrészt, amennyiben tényleg csökken a otthonmunkások számát, és részben egészséges műhelyekbe és gyárakba vonná őket, társadalmi szempontból csak egészséges átalakulást és a nagyobb gazdaságiasság megvalósítását jelentené. A munkanélküliséget már csak azáltal sem növelné annyira, mint ahogy azt van der Borght felteszi, mivel egyfelől csak a fizikai létminimum megszábasáról lenne egyelőre szó, úgy, hogy az otthonmunka a maga helyén még mindig gyakran jutányosabb maradhat a vállalkozóra; másfelől a munkaidő megrovidítése és a családtagoknak, kivált a gyermekorban levők munkájának kizárása a munkásszükségletet növelné. A gyenge és elaggott tendes otthonmunkások, valamint azok számára, akik valamely háziipart mellékfoglalkozásként üznek (pl. bizonyos mezőgazdálkodó vidékeken), átmenetileg kivételek volnának megállapíthatók.

A közkötelező alapbereknek az otthoniparban való megállapítása, ellenőrzése és kikényszerítése mellett, a legfőbb érv minden-

esetre az, hogy az elszigetelt, szegény és elcsigázott otthonmunkások maguk erre előreláthatólag sem lesznek kielégítő mértékben képesek. A közkötelező bérminimumnak az otthoniparban való megállapítása számos iparágban annál kevésbé ütköznék nehézségekbe, mivel főleg a helyi, illetve nemzeti szükséglet kielégítésére szolgálnak és ezért bizonyos mértékben egyed-áruságot élveznek. De azért ennek a kérdésnek sürgős és alapos megoldását is természetesen nagyon előmozdítaná egy megfelelő nemzetközi egyezmény. E reformmal az emberi könyörület és józanság aratna közös diadalt. Az állam pedig e mélyreható beavatkozásával a gazdasági szabadságba szilárdan alapozná meg a munkaviszony fejlődő alkotmányos rendjét, mivel a kapitalisztikus fejlődésnek legveszedelmesebb elősdi fattyúhajtásait nyesne le.¹ Mindaddig, amíg ez a radikális munkásvédelmi reform törvényhozási úton meg nem történt, addig magának a szociális lelkiismeretétől vezetett társadalomnak kell az otthonmunka kinövései ellen már a maga érdekében is szervezkednie. A legtöbb kulturáltamban keletkeztek már eddig is a fogyasztók oly ligái, amelyek a vevőkben a „fogyasztó-morált” iparkodnak felébreszteni.² E ligák ugyanis a fogyasztókat avégből szervezik, hogy csak egészséges munkafeltételek mellett készült árúkat vásároljanak. Ezért vagy lajstromot vezetnek azokról az üzletekről, amelyek egészséges feltételek mellett készült termékeket árulnak (fehér listák), vagy felhívják a fogyasztókat az „izzasztó” cégek bojkottálására (fekete listák).³

E szociális mozgalomnak eddigi viszonylag csekély sikerét abban látjuk hogy tisztán burzsoá köröktől indult ki és már ezért sem tudott kiterjeszkedni a dolgos fogyasztók ama szöles tömegeire, amelyek leginkább veszik az otthonmunkában készült kontárárúkat. Ott, ahol

¹ Noha a kollektív egyezményeknek csak ott van talaja, ahol erős munkás- és munkáltatószervezetek találhatók, mindazonáltal vannak otthonmunkától átitatott iparágak” is, amelyekben a kollektív egyezkedés mindinkább hódít. Így a német szabóipar kollektív egyezményeit az 1905. év végéig — egy megbízható ankét szerint — 1860 munkáltató ismerte el, akik 11.360 munkást alkalmaztak, míg ugyanazokban a kerületekben csak 660 egyezményen kívüli céget puhatoltak ki, kb. 2500 munkással. Else Lüders még egy sereg otthonmunkást foglalkoztató iparágat említ, amelyekben az új ipari rend önjerejéből hódít. (Lohntarife in der Heimarbeit. Soz. Prax. Jg. XV. Sp. 1357. ff.) Nálunk a szabó- és cipésziparban találunk számos üzemi és ipari kollektív egyezményt.

² E ligák közül a legnagyobbik a National Consumer's League, az Egyesült-Államokban, amely 1890-ben keletkezett és 1904-ben már 59 csoportja volt 21 részállamban. Kevesebb sikerrel működik a vevők szociális szervezete Nagybritanniában (Consumers League), valamint az újabbban létrejött párisi és berni ligák stb.

³ L. Zimmermann. „W., Organisation der Konsumenten. (Soz. Prax. Jg. XV. Sp. 701. ff.)

¹ Grundzüge der Sozialpolitik. S. 177. ff.

² Így pl. H. J. Tennant angol képviselő Model Bill-je a gyári munkásokra vonatkozó védő törvényhozási alapelveit teljes következetességgel ki akarja terjeszteni az otthonmunkásokra, azaz a munkáltatót akarja felelőssé tenni az otthonmunka-műhelyekben uralkodó állapotokért. Az ellenőrzést a helyi hatóságokra és az iparfelügyelőkre bízna.

előkelő hölgyek állottak élére, mint az Egyesült-Államokban, ott a liga 1904-ig legalább 46 oly üzletháznak tudott „fehér listás-javai” ingyen-reklámot csinálni, amelyekben „fair” munkaviszonyok uralkodtak. Ez különben az egyedüli ország, ahol a már zöld ágra vergődött trade-unionisták is felkarolták e legszerencsétlenebb testvéreik sorsát és labelt-, egy szakszervezeti védőjegyet alkalmaznak ama cégek árúinak jelzésére, amelyek a szakszervezeti, avagy általában tisztességes munkafeltételek mellett munkáltatnak. Ellenben pl. a szűkkeblű egoizmustól eltelt angol szervezett munkások minden segítséget megtagadtak eddig ettől a nyomorgó „ötödik rend”-től. Pedig kétségtelen az, hogy míg a kötelező bérminimumokat nem állapítja meg és nem viszi keresztül az állam, mindaddig nemcsak a nyilvános hatalom szerveinek, hanem az egész társadalomnak, tehát első sorban a munkásosztálynak kell fogyasztó minőségében társadalmi hatalommá szervekednie avégből is, hogy necsak az otthonmunkásokat, de egyúttal önmagát, valamint a tisztességes munkáltatókat is a testet-lelket ölő közveszélyes munkafeltételek, illetve lelketlen versenytársak ellen megvédelmezzék. A fogyasztók ily széles alapon megszervezett ligájának természetesen szorosán együtt kell működnie a munkásszervezetekkel. Altaluk ismerheti csak meg az ilyen liga ama cégeket, amelyek a kollektív egyezményeket betartják, illetve tisztességes (szakszervezeti) munkafeltételek mellett munkáltatnak. Ha a szervezett munkásság a maga hatalmas segédeszközeivel, kivált sajtója útján, a fogyasztók ligáinak „fehér listáit” és védjegyeit hathatósan népszerűsíti, majd akkor maga fogja előkészíteni az alkotmányos munkarendszernek és a kulturális haladásnak birodalmát még az otthoniparban is. S a szokásjogtól már csak egy lépés a ius cogensig.